

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 203. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034109765232/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

INDLEDNING.

I

I Aaret 1556 udgav Peder Palladius et lille Skrift imod Drukkenskab, forfattet af hans Broder Niels¹. Han indledede Skriftet med en Fortale og tilføjede to Stykker om ærligt Samsæde og om Bønders Købstadfærd². Indholdet af disse to Stykker er taget fra Visitatsbogen. Som Prøve paa Forholdet imellem dennes Text og Texten i Bogen om Drukkenskab skal et enkelt Stykke anføres:

<i>Hdskr. Bl. 115r.</i> Noch vaare de gamble, det haffde veret bedre, at de haffde veret borte for thi aar siden, . . . huilken dieffuels mand vaar det udj hans huss, huor thit motte hans Hustru nøgen op aff sin seng och ud thill Naboer, naar hand kom druchen och fuld hiem om natten . . . gud vere loffuet Di er borte. Er det iche da ilde leffuet, den steen bliffuer snart vod der huer mand spøtter paa.	<i>Om Drukkenskab, ndf. S. 215 L. 3 ff.</i> gamel vaar hand nock/ det haffde værít bedre/ at hand haffde værít bortte faar x Aar siden/ huilken en skarns mand vaar hand i sit Huss/ huor tit maatte hans Hustru nøgen op aff sin seng oc vd til Naboer/ naar hand kom drucken hiem om natten/ Gud være loffuit at hand er bortte/ det er saa ilde leffuit/ naar alle bede hannem ont/ den sten bliffuer snart vaad/ der huer mand spytter paa.
---	--

Det er dog først, naar man sammenholder hele Texten i Bogen med de tilsvarende Stykker i Visitatsbogen, at

¹ Om Niels Palladius' omstridte Forfatterskab se Carl S. Petersens udførlige Redegørelse i Kirkehist. Saml. 5. R. IV. 373 ff.

² Den Mulighed er naturligvis ikke udelukket, at det er Niels Palladius, der har foretaget Uddraget af Visitatsbogen, men sandsynligt er det ikke; og i hvert Fald bliver Texten Peders, saa der ingen Tvivl kunde være om, at de to Stykker skulde medtages i nærv. Udgave.

Fremgangsmaaden bliver klar. Texterne svarer til hinanden som følger:

OmDrukkenskab(nærv. Udg.): Visitatsbogen (Grundtvigs Udgave):
 S. 209 L. 4 — S. 209 L. 27 = S. 129 L. 25 — S. 130 L. 16 (Om Samkomme)
 S. 209 L. 28 — S. 210 L. 16 = S. 130 L. 24 — S. 131 L. 12 do.
 S. 210 L. 19 — S. 211 L. 2 = S. 86 L. 11 — S. 86 L. 30 (Om Brudeoffer)
 S. 211 L. 3 — S. 211 L. 18 = S. 85 L. 28 — S. 86 L. 10 do.
 S. 211 L. 18 — S. 212 L. 26 = S. 86 L. 30 — S. 88 L. 11 do.
 S. 212 L. 26 — S. 212 L. 35 = S. 85 L. 17 — S. 85 L. 27 do.
 S. 212 L. 36 — S. 213 L. 7 har intet tilsvarende.
 S. 213 L. 8 — S. 213 L. 15 = S. 85 L. 8 — S. 85 L. 16 (Om Brudeoffer)
 S. 213 L. 16 — S. 213 L. 21 = S. 85 L. 3 — S. 85 L. 8 do.
 S. 213 L. 22 — S. 213 L. 33 = S. 124 L. 1 — S. 124 L. 12 (Om Band)
 S. 213 L. 34 — S. 214 L. 8 = S. 88 L. 26 — S. 89 L. 3 (Om Brudeoffer)
 S. 214 L. 9 — S. 214 L. 17 har intet tilsvarende.
 S. 214 L. 17 — S. 214 L. 20 = S. 89 L. 15-17 og S. 89 L. 23 (Om Brudeoffer)
 S. 214 L. 20 — S. 214 L. 26 = S. 84 L. 30 — S. 85 L. 2 do.
 S. 214 L. 27 — S. 215 L. 2 = S. 88 L. 12 — S. 88 L. 26 do.
 S. 215 L. 2 — S. 215 L. 10 = S. 89 L. 3 — S. 89 L. 15 do.
 S. 215 L. 10 — S. 215 L. 12 tilføjet i Bogen om Drukkenskab.

Det ses heraf, at mens Undervisningen om ærligt Sam-sæde er taget lige ud af Visitatsbogens Kapitel om Samkomme, bestaar Undervisningen om Bønders Købstadfærd af Smaastykker af Kapitlerne om Brudeoffer og om Band, der sindrigt er sammenføjede til et Hele.

Texten i Bogen om Drukkenskab er — som i Bogen om Ægteskab — bedre bevaret end i det sene Haandskrift af Visitatsbogen, hvorfor dettes Text er af ringe Interesse for det trykte Skrift, mens Trykket har stor Værdi til Karakteristik af Haandskriftet og til Fastsættelse af Visitatsbogens oprindelige Text. En mere indgaaende Sammenligning vil derfor blive givet ved Udgivelsen af Visitatsbogen.

II.

Af Bogen om Drukkenskab kendes flg. Udgaver:

1. Udgaven 1556. Titelblad og Format som den ndf. facsimilerede Gengivelse. Bogen bestaar af 20 Blade, signeret A—C. Bogtrykkerens Navn er ikke angivet, men

det typografiske Udstyr viser, at Bogen er trykt hos Hans Vingaard. Det eneste bevarede Exemplar findes paa det kgl. Bibliothek.

2. Udgave 1559. Titlen er: *Aarsage/ | huor faare en Chri | sten bør at sky oc fly/ den | foraledidede Druc- | kenskab. | Nicolaus Palladi: | Prentet i Københaffn | hoss Hans Vin- | gaard 1259*¹. Bogen er ligesom 1556-Udgvnen i lille Oktavformat og bestaar af 20 Blade. Den stemmer ordret med Originaludgaven, fra hvilken Texten kun afviger ved en Mængde Trykfejl. Exemplar findes i Karen Brahes Bogsamling i Odense og i Privateje i Norge.²

3. Udgave 1610. Titlen er: *Druckenskabs | Affljus- ning/ | eller | Aarsage/ | Huorfaare en Christen | aldelis bør at sky oc fly den | foraledidede Dru- | ckenskab. | Nicol. Pallad. | (En flakt Ørn). Igennem seet/ oc paa ny | Prentet i Kiøbinghaffn/ | 1610*. Denne Udgave er et Optryk af Udgaven 1559, fra hvilken mange Trykfejl er overført. Fortalen er i 1610-Udgvnen dateret 1559. Bogen er i Oktavformat og bestaar af 24 Blade. Trykkerens Navn er ikke angivet. Til det oprindelige Skrift er føjet to Viser om Drukenskab: den første kaldes *Druckenskabs Affljusning iblant alle rette Christne* og er underskrevet *R*; den anden kaldes: *Nok en anden Sang/ igennem seet paa Ny* og er underskrevet *R. H. R.* (∅: Rasmus Hansen Reravius). Af Udgaven er ét Exemplar bevaret, det findes i Hjelmstjernes Samling paa d. kgl. Bibliothek.

4. Udgave 1626. Titlen er: *Druckenskabs | Affliuß- ning/ | eller | Aarsage/ | Huorfor en | Christen aldeelis bør | at sky oc fly den forma- | ledidede Drucken- | skab. | Nicol. Pallad. | Igiennem seet/ oc paa ny prentet. | I Kiøbinghaffn/ hoß | Henrich Waldkirch. | 1626*. Paa Bagsiden af Titel-

¹ Trykfejl for: 1559.

² (Hos Rektor A. E. Erichsen, Stavanger, if. Brev fra 1911).

bladet findes nogle Skriftsteder. Derefter Uddrag af: *Luther. Kircke Postill XX. Søndag Trinit. til Epist. Eph. 5 mod Enden* — og saa begynder Palladius' Fortale, der ligesom i 1610-Udgaven er dateret 1559. Udgaven slutter med de to Viser fra 1610-Udgaven, hvortil yderligere er føjet en Vise om Drukkenskab — en Oversættelse af Laurentius Petris *Een Vijsa om Dryckenskab*. Udgaven er i Duodez og bestaar af 48 Blade. Exemplar findes paa d. kgl. Bibliothek i Hjemstjernes Samling og paa Universitetsbibliotheket i Kristiania.

Foruden de her nævnte 4 gamle Udgaver findes en Nyudgave fra 1907 besørget efter Originaludgaven af Carl S. Petersen. Denne Udgave er forsynet med en udførlig Bibliografi, til hvilken jeg henviser for alle fire Udgavers Vedkommende.

